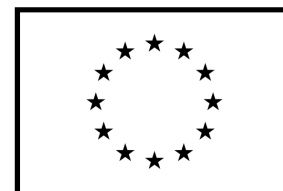

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Helena Gaľová

Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím

Osvedčená skúsenosť odbornej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Helena Gaľová

Kontakt na autora: Pracovisko: Spojená škola, Centrum špeciálno – pedagogického poradenstva, Matice slovenskej 11, 080 01 Prešov, e-mailová adresa: galovahela@gmail.com

Názov OPS/OSO: Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Danka Okruhl'anská

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Individuálny výchovno-vzdelávací program, špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, škola, žiak, mentálne postihnutie, prezentácia PowerPoint.

Anotácia

Práca sa zaoberá základnou charakteristikou mentálneho postihnutia, mentálne postihnutým žiakom v školskom procese a diagnostikou mentálne postihnutých. Zahŕňa pojem individuálny výchovno-vzdelávací program, opisuje jeho význam a princípy. Nosnou časťou je tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre mentálne postihnutých žiakov. Popisuje obsahovú štruktúru prezentácie v PowerPointe, zobrazuje ju a plynule prepája na vzorovú štruktúru v programe Word. V závere je priložený aj dotazník, ktorým sa skúmala celková efektívnosť názornej pomôcky.

OBSAH

ÚVOD	5
1 MENTÁLNE POSTIHNUTIE.....	6
1.1 Mentálne postihnutý žiak v škole.....	7
1.2 Diagnostika mentálne postihnutých.....	9
2 INDIVIDUÁLNY VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROGRAM	13
2.1 Význam individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu.....	14
2.2 Princípy tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu	14
3 TVORBA INDIVIDUÁLNEHO VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROGRAMU.....	17
3.1 Obsahová štruktúra prezentácie v PowerPointe	17
3.2 Prezentácia v PowerPointe	18
3.3 Dotazník efektívnosti individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu.....	34
ZÁVER	35
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	36
ZOZNAM PRÍLOH	38

ÚVOD

Proces edukácie žiakov v súčasnej dobe výrazne ovplyvnili moderné trendy v oblasti informačno-komunikačných technológií. Pozitívne môžeme hodnotiť i pokrok vo vzťahu spoločnosti a mentálne postihnutého jedinca. Ich začlenenie do spoločnosti prebieha pomaly a plynule. Výrazne k tomu prispieva i systém postupnej integrácie v školstve. Dieťa s mentálnym postihnutím potrebuje preto mnoho podnetov a zdrojov pre efektívnejšiu výchovu, vyučovanie a vzdelávanie. Úlohou pedagóga je nájsť taký spôsob, aby dochádzalo k pozitívnym prínosom v tejto oblasti, i zavedením individuálne výchovno-vzdelávacieho programu v prípade žiaka, ktorý sa nedokáže vzdelávať spôsobom i možnosťami uvedenými v štátnom či školskom vzdelávacom programe.

Podnetom pre napísanie tejto práce sa stali mnohé úskalia učiteľov ako vytvoriť individuálny výchovno-vzdelávací program pre jednotlivých žiakov s mentálnym vyučovaním.

Hlavným cieľom tejto práce je sprostredkovať učiteľom mentálne postihnutých žiakov pomôcku pre tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím. Ide o aktívnu pomoc učiteľovi, aby čo najefektívnejšie zvládol proces výchovy, vyučovania a vzdelávania jemu zverného mentálne postihnutého žiaka. Ďalšie čiastkové ciele sú špecifické, vychádzajú z aktuálnych potrieb pre tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím: poznať legislatívne východiská problematiky i odbornú terminológiu, aplikovať závery diagnostiky do individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, vedieť zostaviť individuálny výchovno-vzdelávací program a vedieť vyhodnotiť jeho plnenie, stanoviť podmienky do budúceho obdobia, vedieť pracovať so žiakom a rozvíjať jeho kompetencie s prihliadnutím na jeho individuálne schopnosti a možnosti, vedieť využívať individuálny prístup na vyučovacích hodinách, vedieť identifikovať individuálne edukačné potreby, vedieť efektívne komunikovať so zákonnými zástupcami žiaka, zdokonaľiť schopnosť monitorovať problémy výchovy a vzdelávania a spolupracovať s poradenskými zariadeniami a odbornými pracoviskami.

Uvedená práca vo svojej podobe využíva metódu literárnu, empirickú, výskumu, spracúvania získaných faktov, údajov pomocou počítača. Z pedagogického a odborného hľadiska možno hovoriť o metóde názorno-náučnej, vysvetľovania, motivačnej metóde, rozhovoru, prednášky a podobne.

Práca pozostáva z troch kapitol, ktoré sú ďalej členené na podkapitoly. Prvá kapitola sa zaoberá základnou charakteristikou mentálneho postihnutia, mentálne postihnutým žiakom v školskom procese a diagnostikou mentálne postihnutých. Druhá kapitola zahŕňa pojem individuálny výchovno-vzdelávací program, opisuje jeho význam a princípy. Tretia kapitola je najdôležitejšou časťou práce, slúži ako pomôcka pre pedagógov. Je zameraná na tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu. Popisuje obsahovú štruktúru prezentácie v PowerPointe a zobrazuje ju. V závere je priložený aj dotazník, ktorým sa skúmala celková efektívnosť názornej pomôcky.

1 MENTÁLNE POSTIHNUTIE

Mentálne postihnutie patrí vo vyspelých krajinách k najzávažnejším problémom národného zdravia. Ich výskyt má stály, niekedy mierne stúpajúci charakter (Bajo, Vašek, 1994).

Pojem mentálne postihnutie vychádza zo spojenia termínov slov „mentálny“ a „postihnutie“. Termín slova „mentálny“ pochádza z latinského slova mens, 2. p. mentis = myseľ, duch (Bajo, In: Vašek a kolektív, 1994). Jeho význam sa vzťahuje na špecifikáciu označenia fenoménov a modalít spájajúcich sa s rozumovou činnosťou, s myslou, myslením, s duševnou činnosťou (Vančová, 2005).

Termín slova „postihnutie“, „defekt“ pochádza z latinského slova defectus = chyba, nedostatok, t. j. relatívne trvalý, výrazný nedostatok integrity ľudského organizmu alebo jeho významnej časti. Ľahší nedostatok sa označuje ako deficit, porucha alebo narušenie. Termín „postihnutie“ sa vyskytuje prevažne v školskej praxi.

Mentálne postihnutie je najširší, najvšeobecnejší, strešný pojem používaný v pedagogickej dokumentácii v školstve, ktorý orientačne označuje prakticky všetkých jednotlivcov s IQ pod 85, teda osoby v pásme mentálnej retardácie a osoby v hraničnom pásme mentálnej retardácie. Termín postihnutie sa v špeciálnej pedagogike všeobecne používa, nahradil sa ním termín defekt – defektný, mentálna retardácia.

Mentálna retardácia je súborné označenie pre výrazne podpriemernú úroveň všeobecnej inteligencie – IQ nižšie ako 70, prejavujúcu sa už v útlom detstve a spôsobujúcu aj poruchy prispôsobovania. Etiologicky rezultuje z organickej poruchy mozgu – oligofrénia (zhruba do druhého roku života dieťaťa), demencia (zväčša po druhom roku života dieťaťa) alebo je sociálne podmienená (extrémna absencia vývinovo dôležitých podnetov) (Bajo, In: Vašek a kolektív, 1994).

Z hľadiska etiológie možno fenomén mentálneho postihnutia členiť podľa mnohých kritérií. Etiologické faktory sa najčastejšie rozdeľujú z hľadiska pôvodu na: endogénne faktory - vnútorné (genetické informácie, hereditárne činitele a pod.) a exogénne faktory - vonkajšie (vplyvy vonkajšieho prostredia - biologické, chemické, fyzikálne, environmentálne, sociálne - patologické prostredie, výchova a pod.) (Vašek, 1996).

Z hľadiska doby pôsobenia sa delia na: prenatálne (pôsobia z matky na plod infekcie, lieky, drogy a pod.), perinatálne (vnútrolebečné krvácanie, asfyxia a pod.) a postnatálne (neuroinfekcie, úrazy hlavy a pod.) (Ondrejka, In: Buchanec a kol., 2001).

Zo symptomatologického hľadiska hovoríme o eretickom type (nepokojný, dráždivý, nestabilný, verzatilný), apatickom type (torpidný, strnulý) a nevyhranenom type (široká škála prechodných typov detí, u ktorých procesy vzruchu a útlmu sú relatívne v rovnováhe) (Bajo, In: Bajo, Vašek, 1994).

Z psychologického aspektu chápania mentálneho postihnutia sa zdôrazňuje znížená inteligencia a jej miera sa stanovuje pomocou inteligenčného kvocientu – IQ (Vašek, 1996).

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie rozdeľujeme mentálne postihnutie na nasledovné stupne:

F70 - Ľahká mentálna retardácia – IQ 69-50

F71 - Stredne ťažká mentálna retardácia – IQ 49-35

F72 - Ťažká mentálna retardácia – IQ 34-20

F73 - Hlboká mentálna retardácia – IQ pod 20

F78 - Iná mentálna retardácia

F79 - Nešpecifikovaná mentálna retardácia (Vančová, 2005).

Medzi mentálnym postihnutím a priemernou inteligenciou sa nachádza hraničné pásmo mentálneho postihnutia - IQ 71-85 (Bajo, In: Bajo, Vašek, 1994).

1.1 Mentálne postihnutý žiak v škole

Mentálne postihnuté deti, mládež a dospelí patria medzi najpočetnejšiu skupinu spomedzi všetkých osôb s rôznymi druhmi postihnutí. Ich výskyt v populácii predstavuje približne 3 až 4 %. Z uvedeného vyplýva, že aj počet špeciálnych škôl, tried a zariadení pre mentálne postihnutých je niekoľkonásobne vyšší ako počet všetkých ostatných škôl pre inak postihnutých (Vančová, 2010).

Škola je prostredím, kde žiak prežíva podstatné obdobie svojho života. Je preto potrebné, aby vytvorila prostredie, klímu, ktorá by pozitívne ovplyvňovala a uspokojovala špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov (Hučík, Hučíková, 2011).

V oblasti vzdelávania by sa podľa pravidiel mali vzdelávať žiaci s rozličnými stupňami mentálneho postihnutia, vrátane najťažších tak, aby kvalita ich vzdelávania zodpovedala ich špeciálnym výchovným potrebám a aby boli na ňu vynaložené minimálne také zdroje, ako na bežné vzdelávanie (Vančová, In: Vašek a kol.).

V súčasnej dobe sa mentálne postihnutí jedinci vzdelávajú podľa Zákona z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov č. 245/2008 Z. z. a podľa Vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 6. augusta 2008 o špeciálnych školách č. 322/2008 Z. z., ktorá upravuje podrobnosti o organizácii, vnútornej diferenciacii a dĺžke výchovy a vzdelávania v špeciálnych školách, postup pri prijímaní detí a žiakov do týchto škôl, podrobnosti o osobitostiach výchovy a vzdelávania, o hodnotení a klasifikácii prospechu a správania žiakov, o počtoch detí a žiakov v triedach špeciálnych škôl, o forme a obsahu správy o výchove a vzdelávaní žiaka podľa § 24 zákona, o označovaní škôl a ustanovuje sústavu učebných odborov a zameraní učebných odborov v odborných učilištiach.

Uvedený Školský zákon z 22. mája 2008 v siedmej časti, prvý oddiel pojednáva o výchove a vzdelávaní detí so zdravotným znevýhodnením a žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Mentálne postihnuté deti a mládež sú aktuálne vzdelávané v bežných školách buď formou individuálnej integrácie v bežných triedach bežných škôl, alebo segregovane v špeciálnych školách. Minimálny počet detí je individuálne vzdelávaných doma. V posledných rokoch je badať postupné zvyšovanie počtu individuálne integrovaných žiakov v bežných školách a počtu špeciálnych tried pri bežných školách (Zelinková, 2001).

V prípade, ak je mentálne postihnutý žiak vzdelávaný podľa Školského zákona § 94 ods. (1) b) v ostatných školách podľa tohto zákona (nie špeciálnych školách):

1. v špeciálnych triedach, ktoré sa zriaďujú spravidla pre deti s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia alebo žiakov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia; časť výchovno-vzdelávacieho procesu sa môže uskutočňovať v triede spoločne s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; niektoré vyučovacie predmety alebo činnosti môže dieťa alebo žiak absolvovať mimo špeciálnej triedy,

2. v triedach alebo výchovných skupinách spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; ak je to potrebné, takéto dieťa alebo žiak je vzdelávaný podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovnej prevencie a poradenstva; zákonný zástupca dieťaťa alebo žiaka má právo sa s týmto programom oboznámiť.

O prijatí dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia výchovného poradenstva a prevencie, vydaného na základe diagnostického vyšetrenia dieťaťa (Vančová a kol., 2010).

Podľa § 95 ods. (1) Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením alebo žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje v materskej škole, základnej škole, strednej škole, praktickej škole, odbornom učilišti.

- (2) Základná škola, v ktorej sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích programov pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím, sa označuje špeciálna základná škola.
- (3) Deti alebo žiaci sa do škôl podľa odseku 1 prijímajú na základe ich zdravotného znevýhodnenia po diagnostických vyšetreniach zameraných na zistenie ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb vykonaných zariadením výchovnej prevencie a poradenstva.
- (4) Výchova a vzdelávanie v školách podľa odseku 1 sa uskutočňuje s využitím špeciálnych učebných pomôcok a kompenzačných pomôcok, ktoré spolu s učebnicami a špeciálne upravenými učebnými textami podľa špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa alebo žiaka poskytuje bezplatne škola, v ktorej sa vzdeláva.
- (5) Školy podľa odseku 1 sa zriaďujú aj ako internátne.
- (6) Výchova a vzdelávanie detí a žiakov v školách podľa odseku 1 sa prispôbuje ich špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám, na základe ktorých sa môžu tieto školy vnútorne diferencovať podľa druhu a stupňa zdravotného znevýhodnenia detí alebo žiakov.
- (7) Ak tento zákon neustanovuje inak, vzťahujú sa primerane ustanovenia tohto zákona o materskej škole, základnej škole a strednej škole na školy podľa odseku 1. Ustanovenia pre školy podľa odseku 1 sa vzťahujú primerane aj na špeciálne triedy, ak tento zákon neustanovuje inak.
- (8) Špeciálne triedy sa v školách podľa odseku 1 nezriaďujú.
- (9) Deťom alebo žiakom podľa odseku 1 bariéry vyplývajúce z ich zdravotného znevýhodnenia pomáhajú prekonávať asistenti učiteľa (Zákon č. 245/2008 Z. z.). Zavedenie profesie asistent učiteľa pri výchove a vzdelávaní žiakov základnej školy alebo špeciálnej základnej školy so zdravotnými bariérami nie je viazané na očet žiakov s postihnutím v triede, resp. v skupine, ale na závažnosť jeho postihnutia (Smernica č. 19/2006-R z 15. júna 2006).

§ 97

Základná škola pre žiakov so zdravotným znevýhodnením

ods. (5) Základná škola podľa § 94 ods. 2 písm. a), ktorá vzdeláva žiakov s mentálnym postihnutím alebo s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným postihnutím, sa vnútorne člení podľa stupňa mentálneho postihnutia žiakov na:

a) variant A pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia,

b) variant B pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia,

c) variant C pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia alebo pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí majú aj iné zdravotné postihnutie, sú držiteľmi preukazu zdravotne ťažko postihnutých a nemôžu sa vzdelávať podľa variantu A alebo B (Zákon č. 245/2008 Z. z.).

Výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím sa uskutočňuje podľa štátneho vzdelávacieho programu pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím:

- ISCED 0,
- ISCED 1,
- ISCED 2C,
- Vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím pre skupinu trojročných učebných odborov a odborných učilíšť.

Príslušná škola na základe štátneho vzdelávacieho programu vypracuje školský vzdelávací program.

Obsah edukácie si má jednotliviec osvojovať v procese edukácie, ktorý je založený na uplatňovaní metód, foriem a prostriedkov edukácie za rešpektovania edukačných zásad s prihliadaním na individuálne predpoklady, schopnosti, možnosti a danosti, potreby jednotlivcov zúčastňujúcich sa na edukácii – vrátane špeciálneho pedagóga. Prostredníctvom edukačných aktivít a intervencií sa zabezpečuje osvojovanie si obsahu edukácie – výchovy,

vzdelania, vyučovania – konkrétnym jednotlivcom, riadiacim činiteľom je špeciálny pedagóg. Proces edukácie a jeho výsledky sú determinované viacerými faktormi. Vystupujúcimi sú objekt edukácie – mentálne postihnutý jednotlivec so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, osobnosť a odborné kvality špeciálneho pedagóga, edukačné prostredie a jeho špecifiká, možnosti spätnoväzbového ovplyvňovania procesu edukácie (Vančová, 2003).

V oblasti výchovy a vyučovania by sa mali pre mentálne postihnutých žiakov vytvárať také systémy, stratégie, modely, ktoré budú rešpektovať individuálne potreby jednotlivca a umožnia každému viacero alternatív a možnosť voľby. Takíto jedinci si vyžadujú väčšiu pružnosť systému, viac alternatív a širšiu možnosť voľby a prechodu od alternatívy k alternatíve ako ostatní intaktní jedinci. Ide hlavne o to, aby im boli ponúknuté špeciálne podmienky, ale len po potrebnú dobu a v oblastiach zohľadňujúcich ich špeciálne potreby (Vančová, 2002).

1.2 Diagnostika mentálne postihnutých

Výchova a vzdelávanie mentálne postihnutých jedincov je predmetom špeciálnej pedagogiky – pedagogiky mentálne postihnutých. Cieľom výchovy a vzdelávania je umožniť žiakovi čo najširší rozvoj jeho celkovej osobnosti. Tento cieľ môže dosiahnuť špeciálny pedagóg tak, že svoje výchovno-vzdelávacie pôsobenie cieľavedome riadi, získava poznatky o riadenom jedincovi a na základe toho reguluje podmienky a priebeh výchovného pôsobenia v záujme jeho optimalizácie. Získaním poznatkov o postihnutom jedincovi sa zaoberá špeciálno-pedagogická diagnostika (Vašek, 2004).

Z toho vyplýva, že pedagogika mentálne postihnutých zahŕňa v sebe aj metodológiu - disciplínu, ktorá sa zameriava na jej vlastný rozvoj. Jej dôležitou súčasťou je aj diagnostika.

Diagnostiku v pedagogike mentálne postihnutých Vančová (2005, s. 76) vymedzuje ako: *„disciplínu v systémovej štruktúre pedagogiky mentálne postihnutých, ktorej úlohou je zabezpečiť poznávanie individuálnych znakov a charakteristík osobnosti mentálne postihnutej osoby v jej komplexnosti pre potreby edukácie a edukatívnej (re)habilitácie. Je časťou v štruktúre metodológie pedagogiky mentálne postihnutých. Zároveň je súčasťou v štruktúre edukatívnej (re)habilitácie a projektuje sa do všetkých špeciálno-pedagogických intervencií.“* (Kastelová, In: Vančová a kol., 2010).

Súčasná pedagogika mentálne postihnutých overuje adekvátne špeciálne metódy výučby a vzdelávania mentálne postihnutých. Aplikácia týchto metód v rámci individuálneho prístupu k žiakovi sa realizuje na základe údajov získaných prostredníctvom diagnostiky.

Diagnostika je spôsob poznávania individuálnych osobitostí mentálne postihnutého jedinca. Ide o dynamický proces, cieľavedomú činnosť, ktorej výsledkom je diagnóza. Možno teda potvrdiť, že psychopedická diagnóza je vymedzením najvýznačnejších znakov a vlastností mentálne postihnutého jedinca vo vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu. Služi pre potreby individuálneho prístupu, ktorý sa uplatňuje v troch okruhoch:

- výchovno-vzdelávacom,
- korekčnom,
- stimulačnom.

Mentálna retardácia sa prejavuje zo školského hľadiska v týchto oblastiach:

- a) sociálna oblasť,
- b) oblasť vychovávateľnosti,
- c) oblasť vzdelávateľnosti.

Všetky tri oblasti sú determinované znakmi, ako je napríklad: hyperaktivita, hypoaktivita, agresivita voči okoliu, asociálne postoje, enormná závislosť na rodičoch či iných dospelých, extrémna uzavretosť a neochota vytvárať interpersonálne vzťahy, neochota komunikovať, zvýšená sugestibilita a podobne. V oblasti vzdelávania ide o zníženú schopnosť či úplnú neschopnosť vyvodzovať logické alebo kauzálne vzťahy, zníženú úroveň abstraktného myslenia alebo jeho absenciu, prevahu konkrétneho myslenia, poruchy pamäti, zúženú slovnú zásobu, neobratnosť vo vyjadrovaní, zníženú schopnosť formulovať myšlienky do adekvátnych verbálnych konštruktov a podobne.

Špecifické znaky sa môžu vyskytnúť aj v súvislosti s osvojením gramotnosti. Ide tu predovšetkým o nedostatky v oblasti percepcie či vizuálnej diskriminácie, ktoré môžu negatívne ovplyvniť rýchlosť a kvalitu čítania a písania, no navonok sa môžu javiť ako nedostatočná usilovnosť žiaka. V oblasti motoriky sú to špecifiká, ktoré sa môžu označiť ako znaky: rýchlosť a koordinácia hrubej a jemnej motoriky, laterálna preferencia, sila a rýchlosť pohybu a podobne.

Dôležitým kritériom pri charakterizovaní uvedených znakov je ich podstatné a nepodstatné ovplyňovanie výchovno-vyučovacieho procesu, t. j. kým jeden znak u jedného dieťaťa môže byť podstatný, u iného môže zohrávať bezvýznamnú úlohu, napr. ľavoruký žiak a násilne precvičený ľavoruký žiak, ktorý môže mať problémy pri písaní (Vašek, In: Bajo, Vašek, 1994).

„Cieľom diagnostiky je predovšetkým pomoc mentálne postihnutému jedincovi v rámci jeho výchovy a vzdelávania. Poznatky získané v rámci diagnostických aktivít síce možno výskumne spracovať, ale toto je sekundárna možnosť, primárnym cieľom je pomoc.“ (Vašek, In: Bajo, Vašek, 1994, s. 31).

Diagnostika mentálne postihnutých sa týka predovšetkým konkrétneho jedinca. Je potrebné, aby sa k nej pristupovalo komplexne, interdisciplinárne v úzkej spolupráci s viacerými odborníkmi, napr. lekárom, psychológom, špeciálnym pedagógom, sociálnym pracovníkom a pod. (Jakabčic, Požár, 1995).

V rámci diagnostiky mentálne postihnutých je nutné, aby škola veľmi úzko spolupracovala s príslušným centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. V tejto súvislosti je nutné vymedziť ich predmet. *„Ide tu o inštitucionalizované skúmanie (diagnostikovanie) a harmonizáciu foriem a rozsahu uspokojovania potrieb dieťaťa zo strany rodiny, školy, sociálneho prostredia, ale aj seba samého v záujme dosiahnutia rovnováhy medzi špeciálnymi edukačnými potrebami a ich spoločensky akceptabilnou saturáciou.“* (Vašek, 2003, s. 58).

„Komplexná špeciálno-pedagogická diagnostika zameraná na určovanie špeciálno-pedagogickej diagnózy a špeciálno-pedagogickej prognózy s následným definovaním potrieb a špeciálno-pedagogických postupov. Centrá špeciálno-pedagogického poradenstva ju budú vykonávať v spolupráci s rodinou, lekármi, psychológmi, liečebnými pedagógmi, sestrami, učiteľmi predškolských zariadení a škôl, so sociálnymi pracovníkmi, prípadne inými odborníkmi, s cieľom vypracovania návrhu na primeraný spôsob výchovy a vzdelávania jednotlivcov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.“ (Németh, 2011, s. 163).

V súčasnosti patrí do systému špeciálno-pedagogického poradenstva školský špeciálny pedagóg, centrum špeciálno-pedagogického poradenstva a detské integračné centrum (Vašek, 2003).

Špeciálno-pedagogické poradenstvo pre mentálne postihnutých a ich sociálne prostredie je cieľovo – účelový, obsahovo – procesualný a funkčno – štruktúrový systém, ktorý je zameraný na priame a nepriame ovplyňovanie mentálne postihnutých a ich prostredia. Účelom tejto skutočnosti je dosahovanie pozitívnych zmien v procese rozvíjania a harmonizácie ich komplexnej osobnosti.

Zákon Národnej rady č. 279/1993 Zb. O školských zariadeniach a Vyhláška č. 43/1996 Zb. O výchovnom poradenstve a poradenských zariadeniach v znení neskorších predpisov charakterizuje školského špeciálneho pedagóga v bežných školách. Ten je v pracovnom pomere buď so školou, alebo s detským integračným centrom alebo so špeciálno-pedagogickou poradňou. Podľa foriem práce špeciálneho pedagóga rozlišujeme tieto typy: ambulantný špeciálny pedagóg, dochádzajúci špeciálny pedagóg, školský špeciálny pedagóg, konzultant, kooperujúci špeciálny pedagóg, ktorý je bežnému učiteľovi k dispozícii aspoň na dvoch podporných hodinách.

Špeciálny pedagóg plní niekoľko dôležitých úloh: vykonáva špeciálno-pedagogickú diagnostiku a prognostiku, podieľa sa na vypracovávaní individuálneho plánu výchovy a vzdelávania integrovaného žiaka, vedie dokumentáciu o žiakovi, poskytuje individuálne špeciálno-pedagogické, terapeutické a rehabilitačné služby, poskytuje rodičom či zákonným zástupcom dieťaťa poradenské a konzultačné služby, poskytuje konzultácie učiteľom integrovaného žiaka, predkladá návrhy na skvalitnenie a zefektívnenie výchovno-vzdelávacej práce.

Špeciálny pedagóg sa zúčastňuje na vyučovaní integrovane vzdelávaných žiakov v jednotlivých triedach podľa stanoveného rozvrhu hodín. Môže so žiakmi pracovať aj mimo triedy, a to v nasledujúcich prípadoch:

- a) ak vzhľadom na druh a stupeň postihnutia žiaka kooperatívne vyučovanie učiteľa príslušného vyučovacieho predmetu a špeciálneho pedagóga nie je dostatočne efektívne a vyučovanie predmetu je potrebné zabezpečiť individuálne,
- b) ak sa zdravotne postihnutý žiak nezúčastňuje vyučovania niektorého predmetu a namiesto toho má počas danej vyučovacej hodiny zaradené vyučovanie iného vyučovacieho predmetu, resp. rozšírené vyučovanie niektorého vyučovacieho predmetu,
- c) špeciálny pedagóg pripravuje žiaka na vyučovaciu hodinu predmetu, ktorá bude nasledovať neskôr v triede s ostatnými žiakmi,
- d) špeciálny pedagóg opakuje so žiakom učivo, ktoré už odučil učiteľ na hodine predmetu v triede, resp. precvičuje so žiakom zručnosti osvojené na vyučovaní v triede (Vančová, 2005).

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva je špeciálne zariadenie, ktoré sa špecializuje na určitý typ zdravotného postihnutia – telesné, zmyslové, mentálne a pod. Spravidla sa zriaďuje pri špeciálnych školách, no v súčasnej dobe sa môžeme stretnúť aj so súkromnými centrami špeciálno-pedagogického poradenstva (Novosad, 2000).

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva poskytuje diagnostické, psychologické, psychoterapeutické, špeciálnopedagogické a rehabilitačné služby a starostlivosť zdravotne postihnutým deťom, ako aj poradenské a metodické služby zákonným zástupcom a pedagogickým pracovníkom formou ambulantnej starostlivosti, krátkodobých pobytov a návštev v prostredí, v ktorom dieťa žije.

Detské integračné centrum pri plnení úloh zabezpečuje starostlivosť o zdravotne postihnuté deti najmä v rannom a predškolskom veku, poskytuje všestrannú podporu rodinám s postihnutými deťmi tak, aby nedochádzalo k narušeniu ich psychosociálneho vývinu.

Výchovný poradca taktiež plní úlohy školského poradenstva v otázkach výchovy, vzdelávania a profesijnej orientácie detí a v oblasti prevencie problémového a delikventného vývinu detí. Sprostredkúva prepojenie školy s odbornými zariadeniami, ktoré sa zaoberajú starostlivosťou o deti. Poskytuje metodickú a informačnú pomoc pedagogickým pracovníkom školy a zákonným zástupcom dieťaťa (Vančová, 2005).

Diagnostikovanie mentálne postihnutých jedincov na úrovni vycvorenosti a vzdelania sa uskutočňuje spravidla v týchto situáciách:

- pri selekcii mentálne postihnutých a pri ich zaradovaní do špeciálnych výchovno-vzdelávacích inštitúcií,
- na začiatku školského roka pri zisťovaní vstupných vedomostí,
- pri zaradovaní žiakov do postupných ročníkov zodpovedajúcich ich vedomostiam,
- pri sledovaní efektívnosti výchovného a vzdelávacieho procesu za istý časový úsek,
- pri klasifikácii,
- pri profesiovej orientácii,
- v poradenskej činnosti (Vašek, 2004).

2 INDIVIDUÁLNY VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROGRAM

Individuálny výchovno-vzdelávací program je dôležitý pracovný materiál slúžiaci všetkým, ktorí sa podieľajú na výchove a vzdelávaní integrovaného žiaka. Vyplýva zo spolupráce medzi učiteľom, vedením školy, pracovníkmi centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, pracovníkmi centra špeciálno-pedagogickej poradne, žiakom, jeho rodičmi, respektíve zákonnými zástupcami, pediatrom a inými odborníkmi, ktorých odborné vyšetrenia a výsledky môžu ovplyvniť celkový výchovno-vzdelávací proces integrovaného žiaka (Zelinková, 2001).

Podľa Vančovej (2010, s. 441) „*Podstatou individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu je prispôsobenie obsahu, metód a foriem vzdelávania a výchovy individuálnym výchovno-vzdelávacím potrebám žiaka. Miera prispôsobenia závisí od potrieb dieťaťa i od možností a podmienok školského systému.*“ Reálna individualizácia zrejme predstavuje kompromis medzi vedomosťami a schopnosťami učiteľov a príslušných odborníkov, taktiež medzi možnosťami školského systému s ohľadom na individualitu žiaka. Individuálny výchovno-vzdelávací program predstavuje istý uzlový bod medzi diagnostikou a intervenciou, kde by sa mali stretnúť pedagóg, špeciálny pedagóg, psychológ, lekár, rodičia i samotné dieťa. Individuálny výchovno-vzdelávací program je kolektívnym výsledkom práce učiteľov, špeciálnych pedagógov, psychológov, rodičov a nakoniec aj samotných detí.

Pri vypracovaní individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu je potrebné zosúladiť štátny vzdelávací program, školský vzdelávací program, vyučovacie ciele, metódy a postupy vyučovania, špeciálno-pedagogický servis a učebné pomôcky.

Individuálny výchovno-vzdelávací program sa nedotýka len výuky, ale obsahuje aj povinnosti rodičov, resp. účasť iných odborníkov či pracovníkov. Jeho vypracovanie koordinuje školský špeciálny pedagóg a schvaľuje ho riaditeľ školy. Je v jeho kompetencii zaistiť, aby pre žiaka bol vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program pre ktorýkoľvek predmet, v ktorom žiak preukazuje vážne nedostatky. Na jeho základe môže škola žiadať zakúpenie či preplatenie špeciálnych pomôcok nevyhnutných pre úspešné vzdelávanie žiaka. Individuálny výchovno-vzdelávací program sa obvykle vypracováva na obdobie jedného roku, resp. aj na kratšie obdobie. Jeho vypracovaniu predchádza dvojmesačné pedagogické a špeciálno-pedagogické diagnostikovanie žiaka.

Individuálny výchovno-vzdelávací program je vhodné členiť na dve časti. Jedna časť by sa mala zamerať na komplexnú pedagogickú a špeciálno-pedagogickú diagnostiku žiaka, najmä na posúdenie aktuálnej vedomostnej úrovne, psychických funkcií podmieňujúcich učenie, úroveň psychomotorických zručností, reči a komunikačných schopností. Druhá časť by sa mala zamerať na obsah učiva, špeciálnopedagogické zásady, špeciálnopedagogické metódy, potrebu kompenzačných pomôcok.

V individuálnom výchovno-vzdelávacom programe má byť jasne vyjadrený aj spôsob hodnotenia a klasifikácie žiaka. Pozorovanie a komplexné hodnotenie žiaka zahŕňa učebné výsledky, snahu, usilovnosť, sociálne vzťahy a správanie žiaka. Hodnotí sa na základe vlastného pozorovania pedagóga, informácií od iných pedagógov a rodičov, ako aj od samotného žiaka. Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami, schválené Ministerstvom školstva Slovenskej republiky slúžia ako podklad pri hodnotení učebných výsledkov (Vančová, 2005).

Rozhodujúcim faktorom organizácie a účinnosti procesu výučby v škole je kompetencia pedagóga – vedieť si vybrať taký vhodný pedagogický prístup, o ktorom sa domnieva, že jemu samému vo vyučovaní, ako aj žiakom v učení a v rozvoji požadovaný prínos skutočne prinesie. To je predovšetkým otázkou odbornosti a profesionality pedagóga (Kostrub, 2003).

2.1 Význam individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu

Individuálny výchovno-vzdelávací program umožňuje žiakovi pracovať individuálnym tempom, podľa jeho schopností, bez ohľadu na učebné osnovy a stresujúceho porovnávania sa so spolužiakmi. Neslúži ako prekážka k ďalšiemu vzdelávaniu, ale pomôcka k lepšiemu využitiu daných predpokladov. Má motivačnú hodnotu, pretože dieťa pracujúce bez stresu a porovnávania sa s vrstovníkmi dosahuje oveľa lepšie výsledky. Pozitívne pôsobí tiež pocit, že mu učiteľ chce pomôcť a dáva mu šancu byť lepším.

Cieľom individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu nie je hľadať úľavy, ale nájsť optimálnu úroveň, na ktorej môže integrovaný žiak pracovať.

Individuálny výchovno-vzdelávací program umožňuje i učiteľovi pracovať s dieťaťom na úrovni, ktorú ono dosahuje, bez obavy z neplnenia požiadaviek učebných osnov. Ide o východisko plánovanej aktivity vo vzťahu ku konkrétnemu integrovanému žiakovi. Je vodítkom pre individuálne vyučovanie a hodnotenie. Nové údaje získavané v priebehu vyučovania slúžia ako spätná väzba a vedú k úprave plánu podľa dosiahnutých výsledkov.

Do prípravy individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu sa zapájajú aj rodičia, ktorí sa tak stávajú spoluzodpovednými za výsledky práce svojho dieťaťa. Sú oboznámení s náležitou situáciou a perspektívou svojho dieťaťa. Využívajú tak svoje práva vo vzťahu k dieťaťu, ale tiež na seba preberajú zodpovednosť (Zelinková, 2001).

Spoluprácu s rodinami možno považovať za veľmi významný faktor podporujúci efektivitu vzdelávania detí, pretože:

- rodiny sú primárnymi vychovávateľmi svojich detí, majú na výchovu svojich detí najväčší vplyv;
- rodičia nesú zodpovednosť za vzdelávanie svojich detí, a preto majú právo spolurozhodovať o jeho naplnení;
- rodičia a učitelia sú rovnocennými partnermi (Krejčová, Kargerová, 2003)

Aktívna účasť žiaka vo výchovno-vyučovacom procese mení jeho úlohu – rolu. Nie je pasívnym objektom pôsobenia učiteľa a rodičov, ale preberá zodpovednosť za výsledky reedukácie.

Individuálny výchovno-vzdelávací program je výsledkom cieľavedomej a plánovanej aktivity, ktorá sa stáva východiskom práce učiteľa. Nejedná sa o náhodné alebo formálne popisy. Slúži k individualizovanému vyučovaniu, hodnoteniu a využívaniu nových údajov ako spätnej väzby. Podľa dosiahnutých výsledkov možno plán upravovať. Učiteľ sa tak stáva profesionálom, ktorý útvára individuálny výchovno-vzdelávací program a pracuje podľa neho (Zelinková, 2001).

2.2 Princípy tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu

Optimálna štruktúra individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu neexistuje. Základná štruktúra by však mala reagovať na prípadné zmeny, byť otvorená k námetom a informáciám ďalších odborníkov.

Individuálny výchovno-vzdelávací program musí sledovať dve základné roviny. Prvou rovinou je obsah vzdelávania, určenie metodík a postupov. V druhej rovine sledujeme špecifické obtiaže, snažíme sa obmedziť príznaky, eliminovať problémy a vyzdvihnúť pozitívne oblasti vývoja dieťaťa. Individuálny výchovno-vzdelávací program je výsledkom spolupráce všetkých zúčastnených, je platformou pre spoluprácu.

Pri tvorbe je potrebné zohľadniť nasledujúce princípy:

1. Vychádzať z diagnostiky odborného pracoviska

Ide tu predovšetkým o závery odborníkov centra pedagogicko-psychologického poradenstva a centra špeciálno-pedagogického poradenstva (psychológ, špeciálny pedagóg).

Poznatky, ktoré upresňujú diagnózu, informujú o niektorých psychických kvalitách dieťaťa a poskytujú ďalšie dôležité informácie, ktoré by mali byť zapracované do individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (napríklad: tolerovať pomalé pracovné tempo dieťaťa; vytvárať také podmienky, aby psychomotorický neklud čo najmenej ovplyvňoval prácu dieťaťa; rešpektovať vizuálny štýl učenia, krátkodobú pamäť a podobne.

2. Vychádzať z pedagogickej diagnostiky učiteľa

Učiteľ rešpektuje zistenie odborného pracoviska, pracuje s údajmi, ktoré k práci potrebuje. Opiera sa však o vlastnú pedagogickú diagnostiku, skúsenosti a intuíciu. Individuálny výchovno-vzdelávací program môže tiež obsahovať údaje získané testami, ktoré priamo použije pri rozhodovaní sa vo výchovno-vzdelávacom procese.

3. Rešpektuje závery z diskusie so žiakom a rodičmi

Je potrebné podporiť aktivitu rodičov, podať – pokiaľ je to možné – presné informácie, pretože sú základom spolupráce s rodinou. Ak rodičia súhlasia s redukciou učiva vzhľadom k výrazným problémom žiaka, namali by priaznivé výsledky chápať ako originál k štúdiu na strednej škole. Ak sa rodičia nezaujímajú o prípravu na vyučovanie a požadujú iba úľavy, opäť možno argumentovať spoločnou dohodou na príprave plánu.

Podiel žiaka sa nemení v závislosti na jeho veku a vyspelosti. Môže sľúbiť, že si bude pripravovať pomôcky na vyučovanie, čítať určitý počet minút každý deň, dochádzať na reedukáciu a podobne.

4. Je vypracovaný pre tie predmety, kde sa handicap výrazne prejavuje

Najčastejšie je to slovenský jazyk a cudzí jazyk u dieťaťa s dyslexiou, matematika a fyzika u dieťaťa s dyskalkúliou. U ostatných predmetov v prípade potreby uvádzame konkrétne doporučenia týkajúce sa písomných prejavov, hodnotenia a klasifikácie, prípadne doplníme niektoré poznámky. Pedagogické hľadiská môžu byť spoločne uvedené pre viac predmetov. Napríklad: Pomoc žiakovi pri práci s textom v náukových predmetoch i v matematike.

5. Vypracovaný je vyučujúcim daného predmetu

Individuálny výchovno-vzdelávací program je vypracovaný učiteľom, ktorý predmet vyučuje, spolu s učiteľom, ktorý prevádza reedukáciu. Odborné pracovisko uvádza meno pracovníka, s ktorým je potrebné obsah plánu konzultovať. Týmto sú rešpektované dve línie, ktoré je potrebné sledovať:

- obsah vzdelávania (poznatky, vedomosti, návyky, ktoré si žiak má osvojiť);
- reedukačný proces zameraný na zmiernenie alebo odstránenie poruchy a príznakov s ňou spojených.

Z uvedeného vyplýva, že učiteľ je zodpovedný za výsledky výuky, on bude v triede s dieťaťom pracovať a hľadať cesty, ako ho zapojiť do práce v triede.

Na druhej strane učiteľ nemusí byť odborníkom na reedukáciu. Informácie o tejto oblasti získava od svojho kolegu, ktorý je touto činnosťou poverený, alebo od pracovníka poradne. Pedagóg prevádzajúci reedukáciu by mal informovať učiteľa o pokroku dieťaťa a úlohách, ktoré aktuálne plní. Je nemožné, aby dieťa v rámci reedukácie precvičovalo napríklad rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások a v triede by bolo v tomto ohľade klasifikované zníženou známkou.

V odôvodnených prípadoch môže žiak namiesto bežných domácich úlohách dostávať zamerané na reedukáciu.

Pri vypracovaní individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu sleduje učiteľ tieto aspekty:

1. Vzdialené ciele

Pod vzdialenými cieľmi rozumieme prechod na druhý stupeň, ukončenie školskej dochádzky a podobne. Kladieme si otázku: „Čo by mal žiak zvládnuť, aby spĺňal profil absolventa jednotlivých stupňov?“ Tolerancia obtiažností sa nedá presne určiť, musí sa prihliadať na handicap. Jednoznačne však platí, že výsledky žiaka nie sú vo výraznom rozpore s profilom absolventa.

V predstihu je potrebné zvažovať o uplatnení žiaka po absolvovaní základného vzdelania.

2. Dlhodobé ciele

Odpovedajú na otázku: „Čo by sa mal žiak naučiť v danom ročníku?“ Rozhodnutie je celkom v rukách učiteľa, ktorý pozná učebnú látku, vzdelávací program a celkové úskalia v tom-ktorom ročníku. Má taktiež určitú predstavu, akým spôsobom bude určité učivo preberať, pozná zloženie triedy, v ktorej je integrovaný žiak.

Preto je potrebné, aby učiteľ integrovaného žiaka previedol také úpravy školského vzdelávacieho programu, aby bol žiak schopný si osvojiť aspoň základy učiva. S učivom, ktoré žiak vzhľadom na svoje postihnutie a aktuálnemu stavu nie je schopný zvládnuť, je potrebné ho oboznámiť aspoň informačne.

3. Krátkodobé ciele

Čo by mal zvládnuť v najbližšej dobe, aké očakávame okamžité výsledky, ako budeme dieťa aktivizovať v tej ktorej oblasti. Môžu to byť úlohy typu: opakovanie veľkých písaných písmen, vyvodenie násobilky, ale je potrebný aj zážitok úspechu.

Súčasťou plánu by malo byť i zvládnutie kompetencií, ktoré umožňujú žiakovi samostatne pracovať, myslieť, samostatne získať poznatky, hľadať a odstraňovať chyby. Musí si osvojiť určité učebné stratégie, učiť sa riešiť problémy, organizovať informácie, voliť vhodné postupy. V žiadnom prípade nie je cieľom iba zvládnutie množstva poznatkov.

4. Rešpektovanie individuálnych potrieb dieťaťa

„Uplatňovať individuálny prístup“ je v súčasnej dobe mierne sprofanované tvrdenie, ktoré má síce svoje opodstatnenie, ale býva málokedy pre potreby učiteľa a žiaka konkretizované. Je potrebné brať v úvahu, koľko alternatívnych činností musí učiteľ v priebehu vyučovacej hodiny zároveň prevádzať a evidovať. Pri určitom omedzení vzdelávacím programom, učebnicami, používanými vyučovacími metódami je obtiažne zaoberať sa individuálne integrovaným žiakom na jednej strane spektra triedy a zároveň žiakmi nadanými, ktorí sa pripravujú na štúdium na strednej škole. Niet inej cesty než skupinové vyučovanie, problémové vyučovanie, samostatnej práce žiakov, osobný asistent. Pokiaľ žiak nemá asistenta, musí na konkrétnej hodine niektoré úlohy vypracovať sám, iné pod dohľadom spolužiaka, ďalšie spoločne s triedou. Pri frontálnej výuke je individuálny prístup veľmi obtiažny, často nemožný.

Individuálny prístup by sa mal dotýkať týchto oblastí:

- metódy výkladu,
- opakovanie a upevňovanie učiva,
- overovanie učiva, rozsah písomných prác,
- osobný prístup (pochvala, odmena),
- zohľadnenie niektorých charakteristík žiaka (pracuje pomaly, nestíha, obavy z neúspechuj, možnosť pohybu v triede),
- citlivosť detí s neurotickými ťažkosťami.

Cenné podnety v tejto oblasti by malo priniesť vyšetrenie na odbornom pracovisku (Zelinková).

3 TVORBA INDIVIDUÁLNEHO VÝCHOVNO-VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Vo výchovno-vzdelávacom procese žiakov s mentálnym postihnutím sa môžeme často stretnúť s mnohými úskaliami pri tvorbe individuálno výchovno-vzdelávacích programov tých žiakov, ktorí majú problémy zvládať niektoré predmety, teda nemôžu byť vzdelávaní bežnými či upravenými formami špeciálnej edukácie.

Podstatou individuálno výchovno-vzdelávacieho programu je prispôsobenie obsahu, metód, foriem výchovy a vzdelávania možnostiam a potrebám žiaka. Miera prispôsobenia závisí od potrieb postihnutej či narušenej osoby, ako i od možnosti a podmienok školy.

Vzhľadom ku skutočnosti, že neexistuje zákonom stanovená presná štruktúra individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, nemožno žiaden návrh považovať za záväzný.

Hlavným cieľom uvedenej rozpracovanej tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím je samotná pomoc učiteľovi, aby čo najefektívnejšie zvládol proces výchovy, vyučovania a vzdelávania jemu zverného mentálne postihnutého žiaka. Ide tu zároveň o celkovú edukáciu a socializáciu mentálne postihnutého jedinca. Ďalšie čiastkové ciele sú špecifické, vychádzajú z aktuálnych potrieb pre tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím: poznať legislatívne východiská problematiky i odbornú terminológiu, aplikovať závery diagnostiky do individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, vedieť zostaviť individuálny výchovno-vzdelávací program a vedieť vyhodnotiť jeho plnenie, stanoviť podmienky do budúceho obdobia, vedieť pracovať so žiakom a rozvíjať jeho kompetencie s prihliadnutím na jeho individuálne schopnosti a možnosti, vedieť využívať individuálny prístup na vyučovacích hodinách, vedieť identifikovať individuálne edukačné potreby, vedieť efektívne komunikovať so zákonnými zástupcami žiaka, zdokonaľiť schopnosť monitorovať problémy výchovy a vzdelávania a spolupracovať s poradenskými zariadeniami a odbornými pracoviskami.

Daný návrh štruktúry tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím má uľahčiť učiteľom už i tak zložitú prácu s integrovanými deťmi. Poznámky k jednotlivým bodom sú vodítkom pre rozhodovanie učiteľa, či ten ktorý bod zaradí a v akom rozsahu.

3.1 Obsahová štruktúra prezentácie v PowerPointe

Prezentácia PowerPoint na tému: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“ tvorí prílohu tejto práce.

Obsahuje prierez týchto tém:

1. Dokumentácia individuálne začleneného/integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
2. Význam individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu
3. Princípy tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu
4. Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím

Uvedené témy sú doplnené vhodným – náučným a praktickým textom pre ľahšie pochopenie a kvalitatívnejšiu tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím.

Predložená dokumentácia individuálne začleneného/integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je uvedená v § 11 ods. 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

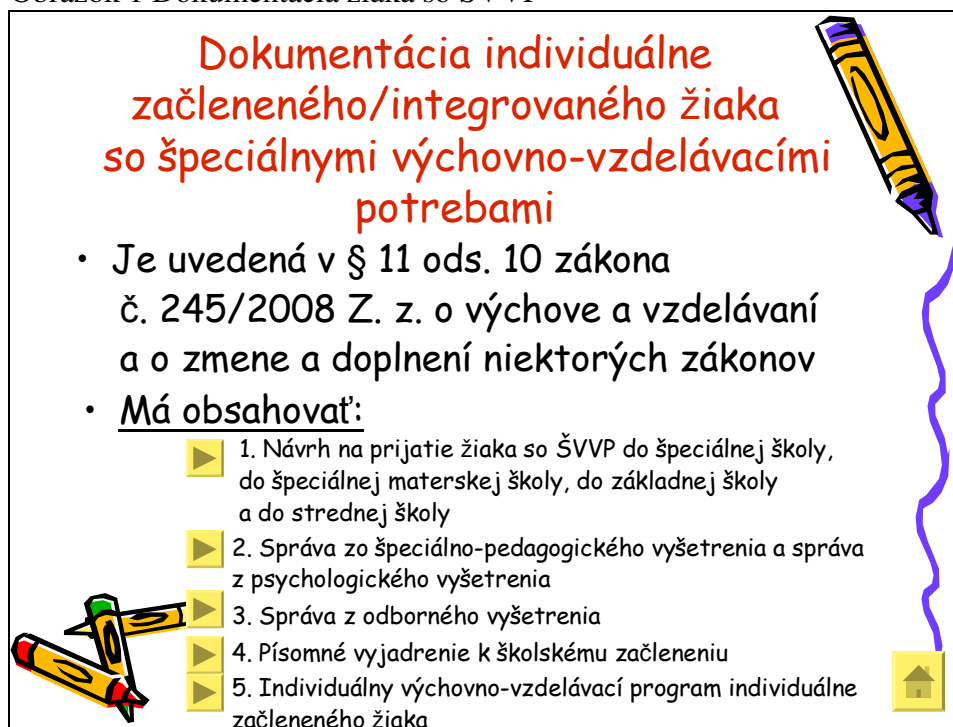
V prezentácii PowerPoint slúži ako dôležitý dokument žiaka, ktorý vedie triedny učiteľ. Súčasťou tejto dokumentácie je individuálny výchovno-vzdelávací program, ktorý sa plynule z prezentácie v PowerPointe prepne do dokumentu Word.

3.2 Prezentácia v PowerPointe

Microsoft PowerPoint je grafický program, ktorý slúži pre tvorbu rozličných prezentácií. Dajú sa v ňom vytvoriť a zobraziť série snímok obsahujúcich text, obrázky, grafy, diagramy, zvuk, animácie, video i rôzne animačné efekty. Uvedenú PowerPointovú prezentáciu môžeme previesť aj do podoby priehľadných fólií, tlačených materiálov, či publikovať ju na Internete vo forme webovej stránky. Nakoľko je PowerPoint súčasťou balíka MS Office, môžeme v prezentácii ľahko kombinovať osnovy z aplikácie Word, listy z aplikácie Excel, obrázky a ilustrácie z Galérie médií (Young, Halvorson, 2004).

Prezentácia v PowerPointe na tému: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“ sa nachádza v Prílohe 1 tejto práce. Obsahuje – okrem úvodnej stránky, záverečnej stránky a obsahu nasledovné slajdy:

Obrázok 1 Dokumentácia žiaka so ŠVVP

Dokumentácia individuálne začleneného/integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

- Je uvedená v § 11 ods. 10 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Má obsahovať:
 - ▶ 1. Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy
 - ▶ 2. Správa zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia a správa z psychologického vyšetrenia
 - ▶ 3. Správa z odborného vyšetrenia
 - ▶ 4. Písomné vyjadrenie k školskému začleneniu
 - ▶ 5. Individuálny výchovno-vzdelávací program individuálne začleneného žiaka

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 2 Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do školy

Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do základnej školy a do strednej školy

- Je prvou súčasťou dokumentácie individuálne začleneného žiaka.
- Časti A, B, C, D1, D2, D3, E návrhu na prijatie je potrebné vyplniť pred prijatím žiaka so ŠVVP do školy.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 3 Správa z vyšetrení psychológa a špeciálneho pedagóga

Správa zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia a správa z psychologického vyšetrenia

- [Správa zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia - časť D1.](#)
Pri viacnásobnom postihnutí musia byť doložené vyšetrenia všetkých zainteresovaných špeciálnych pedagógov. Obsahuje informácie o:
 - Druhu postihnutia, narušenia,
 - Konkrétnych výchovno-vzdelávacích potrebách žiaka,
 - Odporúčaných pedagogických postupoch,
 - Navrhovaných organizačných zmenách výchovno-vzdelávacieho procesu, obsahu, rozsahu, a spôsobe poskytovania individuálnej pedagogickej a špeciálnopedagogickej starostlivosti,
 - Navrhovaných kompenzačných pomôckach,
 - Návrhu spôsobu skúšania a hodnotenia žiaka,
 - Dobe platnosti správy z diagnostiky,
 - Návrhu na formu vzdelávania - vzdelávanie v špeciálnej triede, v špeciálnej škole, v školskej integrácii.
- [Správa z psychologického vyšetrenia - časť D2.](#)
Obsahuje informácie o:
 - Všeobecných intelektových schopností,
 - Špeciálnych intelektových schopností,
 - Kognitívneho vývinu a kognitívnych procesov,
 - Osobnostných vlastností,
 - Psychomotorických atribútov vrátane grafomotoriky,
 - Prípadnej psychologickéj starostlivosti,
 - Iné súvzťažné údaje - rozbor nerovnomerných výkonov žiaka vo vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu,
 - Informácie o možnostiach nápravy,
 - Termín najbližšieho kontrolného vyšetrenia,
 - Návrh na formu vzdelávania žiaka.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 4 Správa z odborného vyšetrenia

Správa z odborného vyšetrenia

- **Časť D3** - vyplní príslušný odborný lekár (detský neurológ, onkológ, psychiater, ...).

Odborné vyšetrenia sú v niektorých prípadoch potrebné pri špeciálno-pedagogickej diagnostike v záujme zvolenia správneho postupu špeciálno-pedagogickej starostlivosti.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 5 Písomné vyjadrenie k školskému začleneniu

Písomné vyjadrenie k školskému začleneniu

- **Časť D4** - vyplní poradenské zariadenie. Na základe záverov D1, D2, D3 stanoví výslednú špeciálno-pedagogickú diagnózu a potvrdí ho pečiatkou a podpisom riaditeľa.
- **Časť E** - Záznam o prerokovaní návrhu na prijatie
- **Časť F** - Záznam o prehodnotení návrhu na prijatie - vyplňa sa pri zmene charakteru postihnutia žiaka, v súvislosti so zmenou formy jeho vzdelávania, pri jeho preradení alebo pri jeho vyradení z evidencie žiakov so SVVP, ak pominuli dôvody na jeho vzdelávanie formou uvedeného návrhu.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 6 IVP individuálne začleneného žiaka

Individuálny výchovno-vzdelávací program individuálne začleneného žiaka

- Predstavuje možnosť úpravy obsahu a procesu vzdelávania integrovaných žiakov, určuje druh a kvalitu zabezpečenia efektívneho vzdelávania.
- Podstatou individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu je prispôbenie obsahu, metód a foriem vzdelávania a výchovy individuálnym výchovno-vzdelávacím potrebám žiaka.
- Miera prispôbenia závisí od potrieb dieťaťa i od možností a podmienok školského systému.

- Význam individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu
- Princípy tvorby individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu
- Tvorba individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 7 Význam individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu

Význam individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu

- IVP umožňuje žiakovi pracovať individuálnym tempom;
- IVP umožňuje žiakovi pracovať podľa jeho schopností, bez ohľadu na učebné osnovy a stresujúceho porovnávania sa so spolužiakmi;
- IVP slúži ako pomôcka k lepšiemu využitiu predpokladov daného žiaka;
- IVP má motivačnú hodnotu, pretože dieťa pracujúce bez stresu a porovnávania sa s vrstovníkmi dosahuje oveľa lepšie výsledky;
- cieľom IVP je nájsť optimálnu úroveň, na ktorej môže integrovaný žiak pracovať.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 8 Princípy tvorby IVP

Princípy tvorby individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu

- Vychádzať z diagnostiky odborného pracoviska
Ide tu predovšetkým o závery odborníkov centra pedagogicko-psychologického poradenstva a centra špeciálno-pedagogického poradenstva.
- Vychádzať z pedagogickej diagnostiky učiteľa
Učiteľ sa opiera o vlastnú pedagogickú diagnostiku, skúsenosti a intuíciu.
- Rešpektuje závery z diskusie so žiakom a rodičmi
Je potrebné podporiť aktivitu rodičov, podať - pokiaľ je to možné - presné informácie, pretože sú základom spolupráce s rodinou.
- Je vypracovaný pre tie predmety, kde sa handicap výrazne prejavuje
- Vypracovaný je vyučujúcim daného predmetu
Individuálny výchovno-vzdelávací program je vypracovaný učiteľom, ktorý predmet vyučuje, spolu s učiteľom, ktorý prevádza reedukáciu.

Zdroj: súkromný archív

Obrázok 9 Tvorba IVP pre žiakov s MP

Tvorba individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím

- Individuálny výchovno-vzdelávací program je možné vypracovať podľa nasledujúceho vzoru:

Zdroj: súkromný archív

Kliknutím na ikonu Dokument sa preniesieme na dokument: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“ v programe Word.

--

Názov školy

Dôverné

**INDIVIDUÁLNY VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE ŽIAKOV S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM**

Obdobie od – do

A/ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ŽIAKovi

Meno a priezvisko žiaka:
Dátum narodenia:
Bydlisko:
Rok školskej dochádzky:
Trieda:
Ročník:
Opakovanie ročníka*: áno/ ktorý ročník: nie
Druh a stupeň postihnutia:
Rodičia žiaka: (uviesť meno a priezvisko otca a matky, zamestnanie, kontakt)

* (podčiarknuť správnu odpoveď)

B/KOMPLEXNÁ DIAGNOSTIKA ŽIAKA

Záverý a odporúčania odborníkov:

(V tejto časti uviesť dôležité údaje odborníkov – lekára, logopéda, terapeuta, sociálneho pracovníka a iných - o žiakovi, ktoré môžu ovplyvňovať výchovno-vzdelávací proces.

Je tu potrebné uviesť aj časté ochorenia, psychickú a fyzickú unavenosť, podávané lieky, pridružené postihnutia k mentálnemu postihnutiu a iné.)

Záverý z psychologického vyšetrenia:

(V tejto časti uviesť dôležité údaje z psychologického vyšetrenia, ktoré by mohli mať vplyv na výchovno-vzdelávací proces žiaka, napr.:

- anamnestické údaje – doterajší telesný vývin, doterajší psychický vývin, doterajší sociálny vývin;
- orientácia v osobe, čase, situácii a mieste;
- úroveň neverbálnej a verbálnej inteligencie;
- využitie kresebných techník na určenie mentálneho veku dieťaťa a základných osobnostných črt;
- schopnosť komunikovať s okolím – verbálna a neverbálna úroveň;
- koncentrácia pozornosti;
- odporúčanie vzdelávania vzhľadom k mentálnej úrovni;
- stupeň mentálnej retardácie.)

Závery zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia:

(V tejto časti uviesť dôležité údaje zo špeciálno-pedagogického vyšetrenia, ktoré by mohli mať vplyv na výchovno-vzdelávací proces žiaka, napr.:

- anamnestické údaje – doterajší telesný vývin, doterajší psychický vývin, doterajší sociálny vývin;
- úroveň reči – hovorená reč, písaná reč, respektíve posunková reč, ak je pridružené sluchové postihnutie k mentálnemu postihnutiu;
- matematické predstavy;
- úroveň vedomostí;
- úroveň sebaobslužných zručností a návykov;
- úroveň hry;
- činnosť zmyslových orgánov – výsledky orientačného vyšetrenia;
- úroveň motoriky;
- laterálna – senzorická, motorická, koeficient pravorukosti;
- rozbor výsledkov činnosti; profesiová orientácia;
- sociabilita;
- úroveň správania;
- návrh pre vzdelávanie žiaka;
- závery a dôležité odporúčania špeciálneho pedagóga.)

Pedagogická diagnostika žiaka:

(V tejto časti uviesť výchovno-vzdelanostnú úroveň žiaka a charakteristiku osobnostných predpokladov.

Ide o závery z pozorovania žiaka – približne po 2 mesiacoch. Týkajú sa:

- správania, vzťahov k spolužiakom, učiteľovi, svojmu okoliu;
- záujmu o učenie – aktivita na hodine, riešenie domácich úloh a pod.;
- zvládania učebnej látky – čítanie, písanie, matematika, všeobecné znalosti, motorické zručnosti a pod.)

Spolupráca s rodičmi:

(V tejto časti uviesť ako rodičia spolupracujú so školou, triednym učiteľom, ako sa podieľajú na zefektívnení výchovno-vzdelávacieho procesu ich dieťaťa.)

C/OBSAHOVÁ STRÁNKA VZDELÁVANIA

Obsah učiva:

(Uviesť obsah učiva podľa štátneho, školského vzdelávacieho programu.

Konzultovať aj s inými učiteľmi, ktorí budú spolupracovať na vzdelávaní žiaka.

Uviesť prípadnú modifikáciu školského vzdelávacieho plánu, potrebu vytvorenia individuálneho výchovno-vzdelávacieho plánu.)

Individuálny výchovno-vzdelávací plán:

(Obsah individuálneho výchovno-vzdelávacieho plánu by mal obsahovať:

- meno a priezvisko žiaka;
- vzdelávaciu oblasť;
- predmet;
- triedu;
- ročník;
- obdobie na ktorý je plán stanovený – cca štvrt'rok;
- mesiac;
- tematický celok;
- témy a úlohy;
- ciele, poznámky.

Píše sa pre daný predmet, v ktorom žiak potrebuje úpravu vzdelávania vzhľadom na jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.)

Ciele:

(Uviesť konkrétne dlhodobé a krátkodobé ciele, ktoré žiak môže dosiahnuť.)

Dlhodobé ciele:

Krátkodobé ciele:

Špeciálno-pedagogické zásady:

(Uviesť tu zásady potrebné pre edukáciu žiaka, ako napr.: zásada rešpektovania osobnosti žiaka, zásada individuálneho prístupu, zásada od pasívneho k aktívnemu, zásada komplexnosti, zásada názornosti, zásada primeranosti, zásada psychickej pohody, zásada reflexnosti, zásada akceptácie dieťaťa, zásada cieľavedomosti, zásada komunikability, zásada trvanlivosti, zásada sústavného poznávania individuálnej osobitosti žiaka a pod.)

Špeciálno-pedagogické metódy:

(Uviesť metódy, ktoré sú nápomocné pre optimálny rozvoj mentálne postihnutého jedinca, napr.: metóda viacnásobného opakovania informácie, metóda nadmerného zvýraznenia informácie, metóda multisenzorického sprostredkovania, metóda optimálneho kódovania, metóda modifikácie kurikula, metóda sprostredkovania náhradnými komunikačnými systémami, metóda sprostredkovania – so zapojením kompenzačných prostriedkov, metóda zapojenia náhradných kanálov, metóda pozitívnej psychickej tonizácie, metóda používania kompenzačných prostriedkov, metóda využívania inštrukčných médií a pod.)

Špecifiká organizácie a formy vzdelávania:

(Uviesť špecifiká organizácie pre správnu edukáciu žiaka, napr.: spoločné vyučovanie vo všetkých predmetoch, spoločné vyučovanie len vo vybraných predmetoch, individuálne vzdelávanie, vzdelávanie za pomoci asistenta učiteľa a podobne.

Formy vzdelávania pre správnu edukáciu žiaka, napr.:

- podľa počtu žiakov: frontálna, skupinová, individuálna, individualizovaná, diferencovaná atď.;
- podľa dĺžky trvania: krátkodobá, dlhodobá;
- podľa druhu a obsahu činnosti: forma zameraná na teoretické vyučovanie, polytechnické vzdelanie, praktickú činnosť;
- podľa organizovanosti: organizovaná forma, spontánne vznikajúce činnosti;
- podľa aktivity žiakov: aktivizujúca, pasívna;

Kooperatívna výučba: vyučovacia hodina, laboratórna práca, odborný výcvik, prax, kurzy, projekty, exkurzia, výlet, brigáda, vychádzka, záujmová činnosť, krúžok, kalamajky, konzultácie, návšteva výstavy, koncertu, múzea, či inej inštitúcie, súťaž, kultúrne vystúpenie, domáca práca a pod.)

D/ MATERIÁLNO-TECHNICKÉ ZABEZPEČENIE

Požiadavky na úpravu prostredia školy:

(V tejto časti uviesť potrebné zmeny, ktoré je potrebné previesť v prostredí školy tak, aby uľahčovali edukáciu žiaka, napr. bezbariérový vstup do školy, do jedálne a pod.)

Požiadavky na úpravu prostredia triedy:

(V tejto časti uviesť umiestnenie lavíc, výšku lavíc, stoličiek, sedenie v lavici a podobne.)

Požiadavky na zabezpečenie materiálno-technických potrieb a kompenzačných pomôcok:

(V tejto časti uviesť dôležité materiálno-technické potreby a kompenzačné pomôcky na sebaobsluhu, na vzdelávanie, na sociálne začlenenie, na lokomóciu, ... , ktoré je potrebné zabezpečiť pre plynulý výchovno-vzdelávací proces žiaka, napr.:

- didaktická technika: zobrazovacie zariadenia, zvuková technika, projektory, videotechnika, výpočtová technika, vyučovacie stroje, interaktívna digitálna tabuľa a pod.;
- materiálne výučbové prostriedky: farby, lavičky, lopty, látky, reálie, prírodniny, umelecké diela, stavebnice, modely, trojrozmerné pomôcky, dvojrozmerné zobrazenia, obrazové a zvukové pomôcky prezentované pomocou didaktickej techniky, textové pomôcky a pod.)

Učebné pomôcky a materiály:

(V tejto časti uviesť špeciálne učebnice a materiály potrebné vo vzdelávaní.)

Požadovaná finančná čiastka na materiálno-technické zabezpečenie:

(Uviesť požiadavky a prerátané položky na materiálno-technické zabezpečenie so sumárom v eurách.)

E/ HODNOTENIE UČEBNÝCH VÝSLEDKOV

Spôsob hodnotenia a klasifikácia:

(Uviesť metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov, podľa ktorých je žiak hodnotený a klasifikovaný. Možnosti hodnotenia žiaka podľa školského zákona v rámci vzdelávania sú: slovné hodnotenie, klasifikácia, kombinácia slovného hodnotenia a klasifikácie. Odporúča sa slovné hodnotenie.)

Motivačné aspekty vzdelávania:

(Uviesť vhodné motivačné aspekty, ktoré žiaka aktivizujú k lepšej činnosti na vyučovaní: pochvala, sebahodnotenie žiaka, oceňovanie pokroku spoločne s rodičmi, ...)

Komplexné hodnotenie žiaka:

Hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov v 1. štvrt'roku:

(Uviesť učebné výsledky, snahu, usilovnosť, sociálne vzťahy, správanie žiaka, ...)

Hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov za 1. polrok:

Hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov v 3. štvrtroku:

Záverečné zhodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov:

IVP vypracoval/a: (uviesť čitateľne meno a priezvisko, podpis)

Odborníci, ktorí spolupracovali pri tvorbe IVP: (uviesť čitateľne meno a priezvisko, podpis)

Podpisy rodičov:

Podpis riaditeľa/ riaditeľky školy:

Poznámka: Individuálny výchovno-vzdelávací program sa v priebehu školského roka môže upravovať podľa reálnych požiadaviek vzhľadom na žiaka, učiteľa, školského prostredia a pod. Vždy je potrebná však konzultácia zainteresovaných odborníkov a súhlas rodičov, riaditeľa školy.

3.3 Dotazník efektívnosti individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu

Dotazník je výskumný, vývojový a vyhodnocovací nástroj na hromadné a pomerne rýchle zisťovanie informácií o znalostiach, názoroch alebo postojoch opytovaných osôb k aktuálnej alebo potenciálnej skutočnosti prostredníctvom písomného dopytovania sa. Metóda je postavená na dotazoch (Švec a kol., 1998).

Cieľom vytvorenia dotazníka k tejto práci bolo zistiť efektívnosť využitia prezentácie na tému: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“ v PowerPointe so vzorovým individuálnym výchovno-vzdelávacím programom pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorý sa ikonou Dokument plynule prepne do programu Word.

Pätnásti učitelia odpovedali na tieto predložené otázky:

1. Pracujete ako učiteľ/ka na:
2. Máte vo svojej triede mentálne postihnutého žiaka, ktorý potrebuje IVP?
3. Máte problémy s vypracovaním IVP?
4. Uvítali by ste možnosť metodickéj pomôcky pre tvorbu IVP?

Zhodnotenie otázok a odpovedí sa nachádza v Prílohe 2 tejto práce.

Vyhodnotenie dotazníka:

Na základe stanoveného cieľa možno potvrdiť dôležitosť a využitie vzorového individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, ako vhodnej pomôcky pre učiteľov.

ZÁVER

Integrácia informačno-komunikačných technológií v oblasti školstva zvyšuje v súčasnej dobe proces a kvalitu práce pedagóga. Umožňuje mu rýchlejšie a mnohokrát i ľahšie pochopiť podstatu danej témy, problematiky a úloh, čím uľahčuje a napomáha pri skvalitňovaní výchovno-vyučovacieho procesu.

Táto práca ponúka možnosti pomoci pedagógom pri tvorbe individuálne výchovno-vzdelávacieho programu, pričom sa zameriava na mentálne postihnutých žiakov. Vytvára prehľad základných pojmov „mentálne postihnutie“ a „individuálny výchovno-vzdelávací program“ a plynule ich spája do celku. Zároveň ho konkretizuje v spojitosti s osobnou dokumentáciou začleneného/integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Hlavným cieľom tejto práce bolo sprostredkovať učiteľom mentálne postihnutých žiakov pomôcku pre tvorbu individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím. Išlo o aktívnu pomoc učiteľovi prostredníctvom prezentácie v programe PowerPoint, ktorá plynule nadväzuje a prepája sa na štruktúru individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre mentálne postihnutých žiakov v programe Word.

Práca bola vedená tak, aby bola v súlade s obsahom a zároveň ho dopĺňala. Zapojením zmyslových receptorov práca umožňuje lepšie a rýchlejšie osvojenie si práce, pričom sa dajú dosiahnuť uspokojujúce výsledky. Stanovený cieľ bol splnený, ba dokonca i navrhovaný čiastkovými cieľmi. Dôležitou časťou je celková štruktúra individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu.

Očakávame, že táto práca sa stane prínosom tak pre učiteľov, ktorí pracujú s integrovanými žiakmi, ako aj pre samotných žiakov. Celkovo umožňuje jednoduchší prístup k informáciám v rámci informačno-komunikačných technológií, oboznámenie sa s legislatívou, dôležitými špeciálno-pedagogickými pojmami, oboznámenie sa s významom, štruktúrou, jednoduchšou formou, dôležitosťou tvorby individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, aplikáciu záverov diagnostiky do individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, úzku a kvalitatívne hodnotnejšiu spoluprácu učiteľa a špeciálneho pedagóga, porozumenie silným stránkam a potrebám dieťaťa, efektívnu komunikáciu so zákonnými zástupcami dieťaťa a porozumenie pre ich očakávania, stanovenie si podmienok do budúceho obdobia, aktívnejšiu prácu so žiakom, rozvíjanie kompetencií žiaka s prihliadnutím na jeho individuálne možnosti a schopnosti, správnu identifikáciu edukačných potrieb, správne využívanie individuálneho prístupu k žiakovi na vyučovacích hodinách, využitie na školách.

Predkladaný individuálny výchovno-vzdelávací program môže slúžiť ako reálna pomôcka pre učiteľov, ktorá sa podľa potreby a situácie dieťaťa/žiaka môže flexibilne upravovať, prispôbovať a dopĺňať.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Bajo, I., Vašek, Š. 1994. Pedagogika mentálne postihnutých. 1. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 1994. ISBN: 80-967180-1-0
2. Buchanec, J. a kol. 2001. Vademékum pediatria. Vydavateľstvo Osveta, Martin. 2001. ISBN: 80-8063-018-6
3. Horňák, L., Kollárová, E., Matuška, O. 2002. Dejiny špeciálnej pedagogiky. 1. vydanie. Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov. Tlačiareň Kušnír, Prešov. 2002. ISBN: 80-8068-122-8
4. Hučík, J., Hučíková, A. 2011. Deti, trochu iné, v školskej edukácii. Prohu, Liptovský Ján. 2011. ISBN: 978-80-89535-01-9
5. Jakabčic, I., Požár, L. 1995. Všeobecná patopsychológia. Patopsychológia mentálne postihnutých. Vydavateľstvo IRIS, Bratislava. 1995. ISBN: 80-88778-11-5
6. Kostrub, D. 2003. Pedagóg – kľúčový faktor v procese učenia sa a rozvoja dieťaťa/žiaka v škole. Pedagogické rozhľady 2/2003. Metodicko-pedagogické centrum, Banská Bystrica. 2003. ISBN: 1335-0404
7. Krejčová, V., Kargerová, J. 2003. Vzdělávací program. Začít spolu. Metodický průvodce pro I. stupeň základní školy. 1. vydanie. Portál, Praha. 2003. ISBN: 80-7178-695-0
8. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. 2006. Smernica č. 19/2006-R z 15. júna 2006. MŠ SR, Bratislava. 2006. č. CD -2006-483/989-1:910
9. Németh, O. 2011. Stručná história špeciálnopedagogického poradenstva na Slovensku. Štátny pedagogický ústav, Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-8118-102-3
10. Novosad, L. 2000. Základy speciálního poradenství. Portál, Praha. 2000. ISBN: 80-7367-174-3
11. Švec, Š. a kol. 1998. Metodológia vied o výchove. Kvantitatívno – scientické a kvalitatívno – humanitné prístupy v edukačnom výskume. Vydavateľstvo IRIS, Bratislava. 1998. ISBN: 80-88778-73-5
12. Vančová, A. 2002. Edukácia viacnásobne postihnutých. 2. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 2002. ISBN: 80-967108-7-X
13. Vančová, A. 2005. Základy pedagogiky mentálne postihnutých. 1. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 2005. ISBN: 80-968797-6-6
14. Vančová, A. a kol. 2003. Špecifiká edukácie mentálne postihnutých. Zborník vedeckých a odborných príspevkov Katedry pedagogiky mentálne postihnutých Pedagogickej fakulty UK v Bratislave. 1. vydanie. Sapiaentia s. r. o., Bratislava. 2003. ISBN: 80-88868-82-3
15. Vančová, A. a kol. 2010. Edukácia mentálne postihnutých. Špeciálne metodiky predmetov špeciálnej základnej školy. 1. vydanie. IRIS, Vydavateľstvo a tlač, s. r. o., Bratislava. 2010. ISBN: 978-80-89256-53-2
16. Vašek, Š. 1996. Špeciálna pedagogika. 1. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 1996. ISBN: 80-967180-3-7

17. Vašek, Š. 2003. Základy špeciálnej pedagogiky. 1. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 2003. ISBN: 80-968797-0-7
18. Vašek, Š. 2004. Špeciálnopedagogická diagnostika. 4. vydanie. Sapiaentia s. r. o., Bratislava. 2004. ISBN: 80-969112-0-1
19. Vašek, Š. a kol. 1994. Špeciálna pedagogika. Terminologický a výkladový slovník. 1. vydanie. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. 1994. ISBN: 80-08-01217-X
20. Vašek, Š., Vančová, A., Hatos, G. a kol. 1999. Pedagogika viacnásobne postihnutých. 1. vydanie. Sapiaentia, Bratislava. 1999. ISBN: 80-967180-4-5
21. Young, M. J., Halvorson, M. 2004. Mistrovství v Microsoft Office 2003. Computer Press, Brno. 2004. ISBN: 80-251-0222-X
22. Zelinková, O. 2001. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Portál, Praha. 2001. ISBN: 80-7178-544-X
23. MŠVVaŠ SR. 2008. Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 322/2008 o špeciálnych školách. [online]. Ministerstvo školstva vedy, výskumu a športu SR, Bratislava, 06.08.2008. [cit. 27.10.2012]. Dostupné na [www: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasaky/2008-322.pdf](http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Vyhlasaky/2008-322.pdf)
24. NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2008. Zákon 245/2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online]. minedu. sk. Národná rada SR, Bratislava, 22.05.2008. [cit. 27.10.2012]. Dostupné na [www: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ATEMY/2008/20080529_NRSR_skolsky_zakon.pdf](http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ATEMY/2008/20080529_NRSR_skolsky_zakon.pdf)

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Prezentácia PowerPoint: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím” s prílohou Word

Príloha 2 Dotazník

Dotazník na zistenie efektívnosti využitia prezentácie na tému: „Tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím“ v PowerPointe so vzorovým individuálnym výchovno-vzdelávacím programom pre žiakov s mentálnym postihnutím, ktorý sa ikonou Dokument plynule prepne do programu Word.

Pätnásť učiteľov odpovedalo na tieto predložené otázky:

1. Pracujete ako učiteľ/ka na:
 - a) Základnej škole s integrovanými žiakmi
 - b) Základnej škole so špeciálnymi triedami
 - c) Špeciálnej základnej škole
2. Máte vo svojej triede mentálne postihnutého žiaka, ktorý potrebuje IVP?
3. Máte problémy s vypracovaním IVP?
4. Uvítali by ste možnosť metodickéj pomôcky pre tvorbu IVP?

Vyhodnotenie dotazníka:

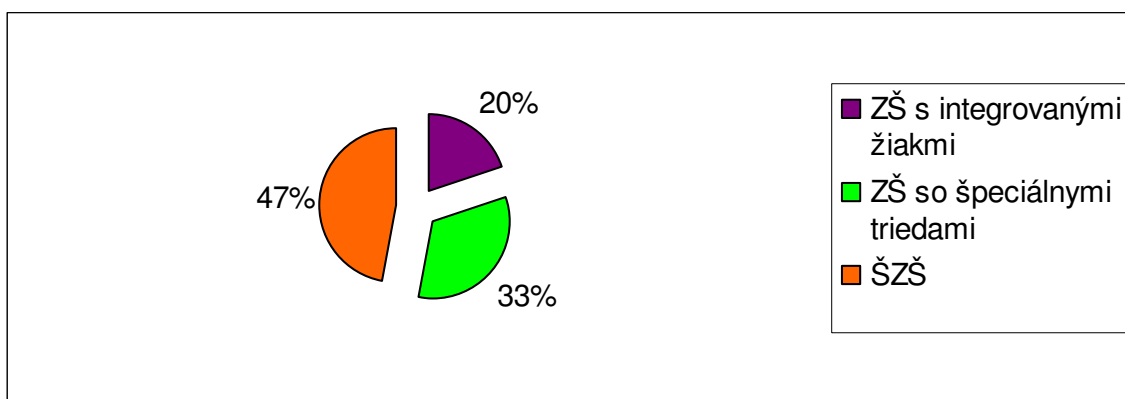
- 1. Pracujete ako učiteľ/ka na:**
 - a) Základnej škole s integrovanými žiakmi**
 - b) Základnej škole so špeciálnymi triedami**
 - c) Špeciálnej základnej škole**

Tabuľka 1 Otázka 1

Základnej škole s integrovanými žiakmi	3
Základnej škole so špeciálnymi triedami	5
Špeciálnej základnej škole	7

Zdroj: súkromný archív

Graf 1 Otázka 1

Zdroj: súkromný archív

Z pätnástich opýtaných učiteľov 3 učia na základnej škole s integrovanými žiakmi, 5 na základnej škole so špeciálnymi triedami a 7 na špeciálnej základnej škole.

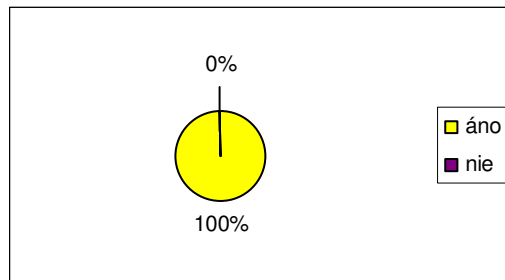
2. Máte vo svojej triede mentálne postihnutého žiaka, ktorý potrebuje IVP?

Tabuľka 2 Otázka 2

áno	15
nie	0

Zdroj: súkromný archív

Graf 2 Otázka 2

Zdroj: súkromný archív

Všetci učitelia z opýtaných majú vo svojej triede mentálne postihnutého žiaka a zároveň ho aj učia.

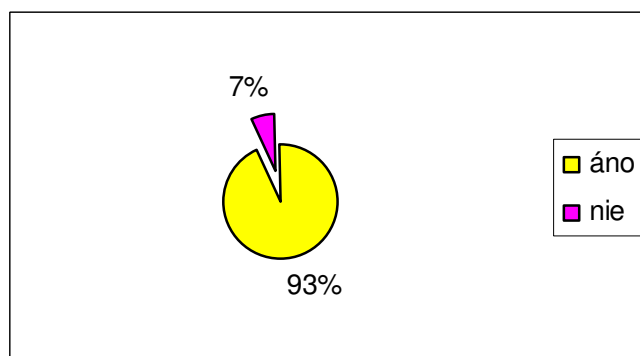
3. Máte problémy s vypracovaním IVP?

Tabuľka 3 Otázka 3

áno	14
nie	1

Zdroj: súkromný archív

Graf 3 Otázka 3

Zdroj: súkromný archív

Z pätnástich opýtaných učiteľov iba jeden nemá problémy s vypracovaním IVP.

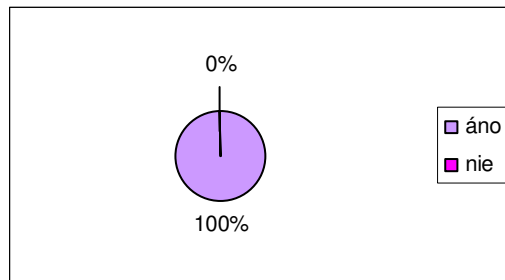
4. Uvítali by ste možnosť metodickéj pomôcky pre tvorbu IVP?

Tabuľka 4 Otázka 4

áno	15
nie	0

Zdroj: súkromný archív

Graf 4 Otázka 4

Zdroj: súkromný archív

Z pätnástich opýtaných učiteľov majú záujem všetci o uvedenú metodickú pomôcku.

Záver:

Na základe stanoveného cieľa možno potvrdiť dôležitosť a využitie vzorového individuálne výchovno-vzdelávacieho programu, ako vhodnej pomôcky pre učiteľov. Z pätnástich učiteľov vyučujúcich mentálne postihnutých žiakov by mali záujem o uvedenú metodickú pomôcku všetci.